

Եփրեմ Սեթի մահվանից հետո Սուրբ Ղազարում նրա աշխատանքներից ու թարգմանություններից հրատարակվեցին՝ ա) Իրաւագիտութիւն (1851, 659 էջ), բ) Սուրբ Օգոստինոս. Առանձնախօսութիւնք եւ առձեռնականք. թարգմ. Սեթեան հ. Ե., (1858, 250 էջ), գ) Պատմութիւն Չորից ինքնակալութեանց (1848, 352 էջ):

Գաղթի կազմակերպման գործում ուսական իշխանություններին մեծ շափով աջակցություն ցուցաբերած և անձամբ հայ կաթողիկոսական ընկալության գաղթը կազմակերպած այս մխիթարյան վարդապետի Ս. Ղազար ուղարկված առայժմ անտիպ նամակները հանդիսանում են առաջնակարգ աղբյուր հայ բնակչության մինչ այդ չտեսնված շափերի հասնող տեղաշարժի ուսումնասիրման գործում: Եփրեմ վարդապետ Սեթը, որ կազմակերպեց և անմիջականորեն ղեկավարեց էրզրումի և շրջակա բնակավայրերի հայ կաթողիկոսների գաղթը և նրանց տեղաբաշխումը Զավախում, իր նամակներում հաղորդում է ամենայն մանրամասներ գաղթի կազմակերպման մասին և զրանով իսկ հանդիսանում է առաջնակարգ աղբյուր հայ բնակչության այս մեծագույն տեղաշարժի մասին: Եփրեմ Սեթի և մյուս վարդապետների նամակը նկատի ունեն գեներալ Ն. Պ. Պանկրատևը, երբ 1829 թ. ղեկտեմբերի 1-ին ղեկուցում էր Ի. Ֆ. Պասկևիչին. «էրզրում բաղաբի կաթողիկ հայերի վարդապետները, ավազների հետ միասին ինձ խնդրագիր մատուցեցին ուսական սահմաններ տեղափոխվելու վերաբերյալ»: Ն. Պ. Պանկրատևը Պասկևիչից հրաման է խնդրում վերջիններիս գաղթը կազմակերպելու համար և հաղորդում է հետևյալ վիճակագրական տեղեկությունները կաթողիկ հայերի թվաքանակի վերաբերյալ՝

էրզրում քաղաք	240 ընտանիք
Օվայ	
Արծաթի	74
Հինձք	20
Գամփո	10
Կարա-Քեոփեկ	8
Թոֆանդոժ	5
Թեղան	
Նորշեն	40
Ռոբաթ	15
Մեղուս	4

ըստ գովելի ջանիցն, յօզուտ ազգային՝ շնորհեաց ի պարգև Միաբանութեանս մերոյ, յամին 1829, յորում էր մատան ճառից Սրբոյն Բարսղի, զրեալ ի թուխս մերում ԶԹ [89]:

Եվ իսկապես, նվեր ստացված հետևյալ ձեռագրերը այժմ պահվում են Ս. Ղազարի Զեռագրատանը՝

- ա) ձեռագիր № 215—Յովհան Ոսկերեբան [1268—1286 թթ.], ձեռագրի առաջին տերը եղել է Հակոբ Ա կաթողիկոսը, վերջինը՝ Հովսեփ Արղուձյանը:
- բ) ձեռագիր № 452—Եփրեմ Ասորի [1195 թ.] և այլն:

Այս ձեռագրերի վերաբերյալ հայտնի Ավգերյան ցուցակում կարդում ենք «Յիշատակ ի գրատուն Մխիթարեանց ի Վենետիկ, իշխանազուն Քնկազ նիկողայոսի Երկայնարագուկ Արղութեանց, 13 Յունիսի 1829, Տփլիս», «Առաքեաց առ մեզ զմատեանս Վերապատուելի շ[ախր] Եփրեմ Վ[ա]րդ[ապետ]ն մեր Սեթեանց, ի ճանապարհորդութեան իւրում յաշխարհ Հայաստանեանց, որ և եհաս առ մեզ ի Վենետիկ յամի Տեառն 1831, ի 16 Դեկտեմբերի»: Սրանց և Սեթի կողմից արտագրված այլ ձեռագրերի մասին տե՛ս Ս. վ. Ճեմճեմեան. Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վենետիկ հ. Ը, Վենետիկ, էջ 4, 182, 262, 318—319 և այլն (անտիպ):

⁶ Присоединение Восточной Армении к России. Сборник документов. Т. II (1814—1830), Под ред. Ц. П. Агаяна, Ереван, 1978, док. 367, стр. 601—602.